

Flerårige tiltaksstrategier for SMIL – ordningen i Kongsvinger 2020 – 2023

Kongsvinger kommune har utarbeidet nye tiltaksstrategier for SMIL-ordningen på bakgrunn av Nasjonalt miljøprogram 2019 – 2022, føringer gitt i Regionalt miljøprogram 2019 – 2022 samt kommunens egen tiltaksstrategi for landbrukets NMSK/SMIL-midler 2014 – 2017 (arkivsak 14/183) og utfyllende retningslinjer på tiltak, tilskuddssatser og saksbehandling for SMIL-søknader i Kongsvinger for samme periode.

Regionalt miljøprogram har lagt følgende føringer for de flerårige tiltaksstrategiene:

- Kommunene skal beskrive miljøutfordringene i sin kommune og prioritere bruken av SMIL-midler på bakgrunn av disse
- Miljøutfordringene som er prioritert i RMP må gjenspeiles i kommunens prioriteringer
- Vektlegge tiltak som har konkret miljøeffekt
- Målrette midlene mot lokale eller regionale utfordringer og særtrekk
- Vurdere om det kan være viktige miljøtiltak i kommunen som faller utenom RMP-tilskuddene

Miljøutfordringer som i henhold til regionalt miljøprogram gjelder særlig for flatbygdene (det er egne utfordringer for dal- og fjellbygder):

- Kulturlandskap: Beiteareal ute av bruk pga. lite beitedyr, reduksjon av kantsoner, restarealer, våtmark etc.
- Biologisk mangfold: Redusert beitebruk, færre naturlige leveområder, reduksjon av pollinerende og andre insekter
- Kulturminner og kulturmiljøer: Oppdyrking, redusert beitebruk og seterbruk, forfall av bygninger og andre kulturminner som er ute av bruk, fjerning eller ødeleggelse av kulturminner
- Friluftsliv: Barrierevirkning av dyrka mark, gjengroing pga. redusert beitebruk
- Avrenning til vann: Ugunstig bruk og lagring av husdyrgjødsel, erosjon, jordarbeiding om høsten
- Klima – Utslipp til luft: Spredning av husdyrgjødsel, jordpakking
- Plantevern – Bruk av plantevernmidler

Beskrivelse av prosessen bak tiltaksstrategiene

Kommunene fikk ansvar for forvaltningen av SMIL-ordningen fra 2004. Det har siden overføringen av disse oppgavene blitt utarbeidet flerårige tiltaksstrategier flere ganger. De siste tiltaksstrategiene, for 2014 – 2017 gjaldt for en utvidet periode, også for 2018 og 2019. Tiltaksstrategiene har vært forankret hos næringen og i kommunen ved at organisasjonene i jordbruket (faglagene) har vært involvert i arbeidet, og ved at Planutvalget har vedtatt strategiene. I starten ble tiltaksstrategiene for SMIL sett noe i sammenheng med skogbruksmidlene, NMSK, og det var også lagt opp til at man kunne fordele tilskuddene mellom disse områdene, dersom det var midler til overs på det ene området og manglet midler på det andre og vise versa. Etter hvert har SMIL og NMSK blitt mer atskilt, og for denne fireårsperioden vil prioriteringene av skogbruksmidlene settes opp innenfor et regionalt samarbeid i Kongsvingerregionen.

De nye SMIL-strategiene for Kongsvinger er utarbeidet i samråd med Brandval og Vinger Bondelag og Kongsvinger Bonde- og småbrukerlag. De er også sendt til følgende instanser for uttalelse: Fylkesmannen, Norsk Landbruksrådgiving Øst, Kongsvinger Sau og Geit og DNT Finnskogen og Omegn - Kongsvinger/Eidskog. Tiltaksstrategiene vedtas av Planutvalget i Kongsvinger.

Miljøutfordringer i Kongsvinger, målsettinger og prioriteringer

Miljøtema	Lokale utfordringer i Kongsvinger	Mål	Tiltak	Tilskuddssats
Kulturlandskapstiltak	<ul style="list-style-type: none">• Ensidig jordbruk med stor vekt på planteproduksjon og nedgang i antall aktive brukere -> stort press på kulturlandskapet gjennom stor andel leiejord• Strukturendringer -> marginale arealer tas ut av bruk og bygninger forfaller ⇒ Økt risiko for at kulturlandskapet mister noe av sin opplevelses- og bruksverdi	<ul style="list-style-type: none">• Kulturlandskap med gamle beiter, tilstøtende arealer og tilførselsveger skal være mest mulig åpne• Verneverdige bygninger skal være holdt i stand og vedlikeholdt	<ul style="list-style-type: none">• Informasjon til grunneiere og aktive brukere om SMIL-ordningen• Vedlikeholde gjerder og rydde innmarksbeiter som må tas i bruk for sau som ikke bør slippes i utmark i ulvesonen	Inntil 70 % tilskudd

	⇒ Små torp og mindre bruk i utkantområder gror igjen og forfaller			
Biologisk mangfold	<ul style="list-style-type: none"> • Redusert beitebruk på Finnskogen, særlig på beitemark som ligger i tilknytning til utmark, innenfor ulvesonen • Reduksjon av pollinerende og andre insekter pga. ensidig planteproduksjon i konsentrerte områder på elveslettene, og areal som gror igjen i marginale områder øst i kommunen 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalteter med biologisk særpreg eller mangfold skal bli skjøttet • Opprettelse av soner for pollinerende insekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon til grunneiere med slike lokaliteter • Restaurering av slåtteeng, dammer og artsrikt innmarksbeite • Følge skjøtselsråd gitt i forbindelse med registreringsarbeid 	Inntil 70 % tilskudd
Kulturminner og kulturmiljøer	<ul style="list-style-type: none"> • Redusert beitebruk og gjengroing av kulturminner på Finnskogen, forfall av bygninger og andre kulturminner som er ute av bruk 	<ul style="list-style-type: none"> • Bevaring og skjøtsel av samlede kulturmiljøer og kulturminner der flere enheter inngår 	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon til grunneiere og søkere av produksjonstilskudd • Istandsetting av bygninger, kulturminner og anlegg tilknyttet gamle bosettinger på Finnskogen og ellers i kommunen 	Inntil 50 % tilskudd
Friluftsliv og tilgjengelighet	<ul style="list-style-type: none"> • Barrierevirkning av dyrka mark i intensive jordbruksområder • Gjengroing pga. redusert beitebruk i marginale jordbruksområder øst i kommunen 	<ul style="list-style-type: none"> • Stier og ferdselsårer i kulturlandskapet skal holdes i stand i hele kommunen • Merking og skilting holdes i stand 	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre at turstier og tilhørende utsiktspunkt blir ryddet • Rydding av stier og gamle vegfar • Tilrettelegging inkl. skilting 	Inntil 70 % tilskudd

			<ul style="list-style-type: none"> • Oppfrisking og komplettering av eksisterende merking og skilting • Bekjentgjøre gamle ferdselsårer og turstier i jordbrukets kulturlandskap som er tilrettelagt for ferdsel på kommunens hjemmeside eller facebook 	
Avrenning til vann	<ul style="list-style-type: none"> • Betydelig tilførsel av nitrogen og fosfor til vann og vassdrag fra jordbruket; mest arealavrenning, men også noe punktutslipp 	<ul style="list-style-type: none"> • Minst mulig avrenning av næringsstoffer og husdyrgjødsel til vassdrag 	<ul style="list-style-type: none"> • Utbedre og oppgradere hydrotekniske anlegg <ul style="list-style-type: none"> - Kumdammer - Reåpning av lukka avløp • Avskjæringsgrøfter for å redusere erosjon og arealavrenning når dette ikke er en del av et ordinært større dreneringsarbeid • Etablering av fangdammer, andre økologiske rensetiltak og miljøplantinger • Legge om fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på 	<p>Hydrotekniske tiltak inntil 50 % tilskudd</p> <p>Fangdammer som økologiske rensetiltak inntil 70 % tilskudd</p> <p>Inntil 30 kr. pr. m for avskjæringsgrøfter inkl. rydding og planering av grøftemasse</p>

			spesielt erosjonsutsatte arealer <ul style="list-style-type: none"> • Særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg 	
Utslipp til luft	<ul style="list-style-type: none"> • Spredning av husdyrgjødsel • Enkeltanlegg for husdyrgjødsel kan medføre utslipp til luft 	<ul style="list-style-type: none"> • Minst mulig luktulempe fra husdyrgjødsellager 	<ul style="list-style-type: none"> • Dekke over eksisterende gjødsellager 	Inntil 50 % tilskudd
Plantevernmidler	<ul style="list-style-type: none"> • Oppbevaring av plantevernmidler • Utvasking av plantevernmidler ved fylling og rengjøring av åkersprøyta 	<ul style="list-style-type: none"> • Forskriftsmessig oppbevaring av plantevernmidler • Redusert risiko for plantevernmidler på avveie ved fylling og rengjøring av åkersprøyta 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppbevaring – KSL • Spill av plantevernmidler – biobed eller liknende biofilter 	Inntil 35 % tilskudd til biobed eller liknende biofilter
Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter	<ul style="list-style-type: none"> • Aktuelle områder kan være: <ul style="list-style-type: none"> - Områder med gamle bosettinger i bynære strøk, f. eks. Rauhella - Område med fem gamle bosettinger ved Brandval 	<ul style="list-style-type: none"> • Økt tilgjengelighet 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilrettelegge for ferdsel • Bekjentgjøre at områdene fins 	Inntil 100 %

Flerårige prioriteringer

Hovedområder, miljøtema eller spesielle tiltak eller søkergrupper som prioriteres

Føringer gitt i Nasjonalt miljøprogram 2019 – 2022, Regionalt miljøprogram 2019 – 2022 samt Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket med tilhørende rundskriv, Rundskriv 2019-14 med kommentarer til forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, gjelder. Det betyr at tiltak som vil ivareta natur- og kulturminneverdier, redusere forurensning og anses som tiltak utover det en kan forvente av vanlig jordbruksdrift på generelt grunnlag oppfyller kriteriene for SMIL-tilskudd.

Tilskudd skal primært prioriteres til tiltak på landbrukseiendommer med aktiv jordbruksdrift. Det betyr at det kan søkes om SMIL-tilskudd dersom man både eier og driver den aktuelle landbrukseiendommen selv, men også dersom andre leier den dyrkede jorda og oppfyller kravene til å kunne søke om produksjonstilskudd i jordbruket på den aktuelle eiendommen. Tilsvarende kan det søkes om SMIL-tilskudd på jordbruksareal man leier, forutsatt at man har 10 års skriftlig jordleieavtale på det aktuelle arealet. Nytt fra og med 2020 er at personer som eier en landbrukseiendom kan søke om SMIL-tilskudd selv om vedkommende ikke har registrert foretak.

I og med at sau ikke bør slippes på utmarksbeite innenfor ulvesonen, bør det fortsatt gis tilskudd til rydding og gjerding av beitemark i nærheten av driftssenteret til landbrukseiendommer der man ikke har tilgang til utmarksbeite slik at gardbrukere med sauehold får opprettholdt og om mulig utvidet sine driftsopplegg. På vestsiden er det fortsatt mulig å slippe sau, og der er det fortsatt sauebesetninger på utmarksbeite.

I Kongsvinger er det mange sjøer, bekker og elver som utgjør store sammenhengende vassdrag, der Norges største elv utgjør en av disse. I tilknytning til flere av vassdragene er det intensiv jordbruksdrift. Således bør tiltak som kan være med på redusere forurensning i form av tap av næringsstoffer, partikler og andre forurensende utslipp til særlig vann fra jordbruksarealer, fôr eller gjødsel prioriteres.

Det anses generelt som viktig at gode prosjekter får tilskudd.

Eventuelle geografiske områder som skal prioriteres og følges opp spesielt

Alle områder i kommunen der det er aktuelt å søke om SMIL-midler bør prioriteres.

Kommunen har to områder som inngår i kategorien utvalgte kulturlandskap i jordbruket der man også har egne tilskudd; disse er Abborhøgda og Jammerdalen. Således vil disse områdene bli fulgt opp med tilskudd til tiltak fra en egen tilskuddspott i tillegg til SMIL-midler. Også i andre deler av kommunen er det områder som har kulturlandskap der skjøtselstiltak for både slåtte- og beitemark og bygningsmiljøer kan være aktuelt. Dette kan gjelde både torp på Finnskogen og andre kulturlandskapsområder der vi finner små bruk med marginale jordbruksarealer.

Det er i dag ingen områder i Kongsvinger som peker seg særlig ut med tanke på behov for tiltak spesielt rettet mot forurensning og arealavrenning etc. RMP-tilskuddene ivaretar i stor grad tiltak mot forurensning og avrenning fra jordbruket langs vassdrag i dag. I tillegg har det blitt mindre husdyrproduksjon der dette tidligere var et problem, slik som ved Prestgardstjernet.

Eventuelle spesielle prosjekter eller satsingsområder

Det er ikke noen spesielle prosjekter eller satsingsområder i fireårsperioden.

Eventuell tidsplan for prioriteringer/prosjekter gjennom fireårsperioden

Det er ikke aktuelt med noen særskilt tidsplan i fireårsperioden.

Andre prioriteringer

Det er ingen andre prioriteringer i fireårsperioden.

Retningslinjer for søknadsbehandling

Søknadsbehandling og søknadsfrist

SMIL-søknadene behandles administrativt med bakgrunn i de flerårige tiltaksstrategiene som Planutvalget har vedtatt, aktivitetsbudsjettet for det enkelte år, tildeling av midler fra fylkesmannen i Innlandet og kommunens delegasjonsreglement.

Søknadsfristen er 1. juni for 2020, og 1. april for 2021, 2022 og 2023.

Ved få søknader eller ved tildeling av mer midler, kan det settes en søknadsfrist også på høsten. Tidspunktet for denne avgjøres administrativt og kunngjøres på kommunens hjemmeside og/eller facebook-side samt formidles til jordbruksnæringen.

Miljøfaglige og andre kriterier for vurdering av søknader

Miljøfaglige, jordbruksfaglige og andre kriterier ligger til grunn i forbindelse med prioritering av temaene. For eksempel har temaet kulturlandskap fått høy prioritet fordi dette har betydning både for matproduksjon og miljøgoder knyttet til landskap. For småfeprodusenter har det blitt et økt behov for å rydde og gjerde inn beitemark nærmere driftssenteret da sau ikke skal slippes på utmark i ulvesonen. Når det gjelder miljøgoder knyttet til landskap, er restaurering av gammel bebyggelse og anlegg i tilknytning til gardsbruk og gamle finneboplasser eksempler på det. Tilskudd til tiltak for å ta fatt på spill fra fylling og rengjøring av åkersprøyter vil ha en dobbelt miljøgevinst, både for arbeidsmiljø og naturmiljø.

Satser for tilskudd – prosent tilskudd for forskjellige tiltaksgrupper

Satsene for tilskudd er vist i tabellen. Tilskuddsbeløpet kan avrundes og fastsettes skjønsmessig i hvert enkelt tilfelle, slik at tilskuddspotten samlet sett blir benyttet fullt ut.

Maksimalt beløp som kan innvilges pr. bygning settes til 200 000 kr.

Arbeidsfrist/forlenget arbeidsfrist

Arbeidsfrist settes normalt til 3 år regnet fra tidspunkt for innvilget søknad. Kongsvinger kommune kan etter søknad forlenge arbeidsfristen med inntil 2 år, slik at samlet arbeidsfrist blir 5 år. Søknad om forlenget arbeidsfrist skal grunngis, og det skal legges ved en tidsplan for gjennomføring.

Krav til regnskap/rapport

Gjennomførte tiltak skal rapporteres med en sluttrapport der sluttregnskap, foto og eventuell annen relevant dokumentasjon knyttet til det ferdige tiltaket forelegges kommunen. Regnskapet skal inneholde oversikt over egeninnsats med timelister og dokumentasjon over innkjøpte varer og leide tjenester.

Innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra søker. Det er mulig med delutbetaling av tilskudd med inntil 75 % av innvilget beløp. Sluttutbetalingen, på minst 25 % av tilskuddet, holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og tiltaket og sluttregnskapet er godkjent.

Ved brudd på vilkår for SMIL-tilskudd, kan innvilget tilskudd inndras eller kreves tilbakebetalt. Dersom kostnadene blir lavere enn beregnet i søknaden, blir tilskuddsbeløpet justert ned.

Andre, generelle krav til søknadene/tiltakene

Alle søknader og tiltak skal beskrives og dokumenteres i henhold til søknad i Altinn. Når søknad med planbeskrivelse og kart er godkjent og innvilget av kommunen, kan arbeidet med tiltaket igangsettes.

Bygningssaker bør normalt ha en rapport fra bygningsvernrådgiver eller andre med tilsvarende fagkompetanse for å kunne innvilges.

Ved ferdiggodkjenning der jordbruksfaglige kriterier ikke er fulgt, verneverdige bygninger der faglige prinsipper for istandsetting av objektet ikke er fulgt, eller andre oppgitte forutsetninger ikke er fulgt, skal utbetaling av tilskudd ikke godkjennes, og midlene inndras for tildeling til andre tilskuddsberettigede søknader.

Maksimalkostnader som godkjennes i perioden:

Maksimalkostnader som godkjennes på eget arbeid (ikke fakturerte utgifter) ved dokumentasjon av utført arbeid (inntil kr.):

* Manuelt arbeid	kr 350 pr time
Stor erfaring/utdannelse eks. fagkompetanse på verneverdige bygninger	kr 450 pr time
* Rydding med motor-/ryddesag	kr 400 pr time
* Traktor m/utstyr inkl. fører	kr 800 pr time
* Ved gravearbeid / egen lassbærer – egen maskin	kr 800 pr time

Maksimalkostnader på beiterydding som kan godkjennes ved rydding - SMIL-tiltak:

* Glissent / lite ryddebehov	kr 1.000 pr dekar
* Noe gjengrodd, middels ryddebehov	kr 1.300 pr dekar
* Gjengrodd, stort ryddebehov	kr 1.600 pr dekar
* Sterkt gjengrodd, ekstra stort ryddebehov	kr 1.800 pr dekar
* Sterkt gjengrodd og/eller ulendt, spesielt arbeidskrevende	kr 2.000 pr dekar

Gjerding, kostnadsoverslag:

* Nytt gjerde, utmarksgjerde m/imp. stolper ø 8 cm og bølgetråd/toppbord	kr. 85 pr m inkl. arb.
* Nytt gjerde, utmarksgjerde m/imp. stolper ø 8 cm og bølgetråd/toppbord der mye rydding av kratt og skog inngår	kr. 100 pr m inkl. arb.
* Grunder, le, gjerdeklyv, materiell og oppsetting	inntil kr. 2.500 pr stk

Forhold til annet lovverk:

Naturmangfoldloven skal anvendes ved alle vedtak om innvilgning av SMIL-midler som berører naturmangfoldet, men er normalt ikke relevant for eksempel ved restaurering av bygninger. At det er innvilget SMIL-midler innebærer ikke at det er avklart etter alle relevante lovverk. For en del tiltak kan det også være behov for avklaring og tillatelse etter annet lovverk, for eksempel:

Fangdammer. Kan utløse krav om vurdering etter plan- og bygningsloven, vannressursloven og/eller kulturminneloven.

Steinsetting i bekk/elv. Kan utløse vurdering etter vannressursloven.

Endring av bekkeløp. Krever vurdering etter vannressursloven.

Inngrep i kantsone til bekk. Kan utløse krav om vurdering etter vannressursloven.

Tiltak på bygninger. Kan utløse krav om vurdering etter plan- og bygningsloven og kulturminneloven.

Gjødselkummer. Kan utløse krav om vurdering etter plan- og bygningsloven.

Hogst av skog for å lage beitemark. Kan utløse krav om vurdering etter skogloven og/eller nydyrkingsforskriften og kulturminneloven. Ellers faller tiltaket normalt ikke innenfor SMIL-ordningen.

Listen er ikke uttømmende. Det vurderes i hvert enkelt tilfelle hvorvidt tiltaket krever vurdering etter annet lovverk.

Privatrettslige lovverk kan også komme i betraktning.